

MID Magasin 21

Tema: Undervisning

Museumsformidlere i Danmark

MiD Magasin nr. 21. Oktober 2009

Tema: Undervisning

© Museumsformidlere i Danmark,
MID

www.museumsformidlere.dk

Redaktion:
Pernille Lyngsø (ansv.)
Birgit Pedersen
Henrik Sell

Layout:
Henrik Sell

Omslagsbillede: Naturama

Bestyrelsen for Museumsformidlere i Danmark, MID:

Carina Serritzlew (formand)
Skive Museum
Museum Salling
Tlf: 99156911
case@museumsalling.dk

Birgit Pedersen (næstformand)
ARoS Århus Kunstmuseum
ARoS Allé 2
8000 Århus C
Tlf: 87 30 66 43
bp@aros.dk

Pernille Lyngsø
Århus Kunstbygning
J.M. Mørks Gade 13
8000 Århus C
Tlf: 86 20 60 50
pl@aarhuskb.dk

Henrik Sell
Naturhistorisk Museum
Wilhelm Meyers Allé 210
8000 Århus C
Tlf: 86 12 97 77
sell@nathist.dk

Anneli Kunosson
Holbæk Museum
Klosterstræde 18
4300 Holbæk
Tlf: 59 43 23 53
aku@holbmus.dk

Michael Gyldendal
Danmarks Tekniske Museum
Fabriksvej 25
3000 Helsingør
Tlf: 4922 2611
mg@tekniskmuseum.dk

Dorthe Godsk Larsen
Museet for Samtidskunst
Stændertorvet 3D
4000 Roskilde
Tlf 46 31 65 70
dorthehigh@hotmail.com

Indhold

Undervisning

Leder	3
<i>Carina Serritzlew</i>	
Ting Tager Tid	4
<i>Poul Vestergaard</i>	
Undervisning på museerne	7
<i>Ida Brændholt Lundgaard</i>	
To nye centre for museumsundervisning	9
Cykler fjernes uden ansvar	10
<i>Julie Maria Johnsen.</i>	
Mordgåde på skemaet	13
<i>Gitte van Deurs og Simon Høegmark</i>	
Kulturarv med nål og tråd	16
<i>Kirsten Egholk</i>	
Blomsten og bien	19
<i>Kit Lindved Sværke</i>	
Kulturmøder	21
<i>Karen Kolding og Lene Birgitte Mirland</i>	
Rør med øjnene	24
<i>Linda Nørgaard Andersen</i>	
Museet som læringssted	26
<i>Inge Lisbet Mogensen</i>	
Læring på Brandts	29
<i>Lise Kapper</i>	
Øksebug og ømme hænder	31
<i>Marie Louise Krogh-Nielsen</i>	
Kvalitetssikring af undervisningen	33
<i>Mikkel Broe, F. Krabek og K. V. Petersen</i>	
MiD's sensommerudflugt	35
Generalforsamling 2010	36
Efteruddannelsesstilbud	38
Opslagstavlen	39

Fremtiden er nær...

- for stadig mere samarbejde

Carina Serritzlew , formand

Samarbejde omkring formidling mellem museerne er velkendt. Der er de mere uformelle relationer skabt af samarbejdsprojekter og personlige netværk. Og der er de formelle fora for samarbejde bl.a. kanaliseret og institutionaliseret gennem Skoletjenesten, ”Planlægningsgruppen for formidlingsmødet/ODM”, formidlernetværket og MiD.

Uanset hvilke aktører vi her taler om, er alle organisationer/netværk/arbejdsgrupper udsprunget af en interesse for formidling og museumsundervisning og i et stærkt ønske om at strukturere viden og skabe rum for erfaringsudveksling, hvor alle erfaringer bringes i spil. Det er derfor glædeligt, at der er endelig kommet to nye centre for museumsundervisning (CMU) vest for Storebælt. Ambitionen er bl.a. at skabe et landsdækkende netværk mellem de to CMU centre og Skoletjenesten med muligheder for struktureret videns – og erfaringsudveksling omkring undervisning på museerne. Skal det på sigt lykkes at skabe dette nationale netværk, skal driften af de nye centre dog sikres, også efter forsøgsperioden. Også de gamle aktører er også gået i dialog med hinanden. ODM var i efteråret vært for et dialogmøde mellem ”Planlægningsgruppen for formidlingsmødet/ODM”, formidlernetværket og MiD. Målet med mødet var at synliggøre de enkelte aktørers virke og formål for derigennem at styrke fokus på de respektive aktørers særlige kompetencer men vigtigst, at styrke samarbejdet mellem dem.

Forskning i museumsformidling er sidste initiativ fra Kulturarvsstyrelsen, der indbød til møde i september måned med repræsentanter fra museer, der allerede havde fået støtte til forskningsprojekter om museumsformidling og -undervisning samt repræsentanter fra di-

verse formidlingsnetværk og aktører. Mødet udmøntede sig i en række konkrete forslag og initiativer til at styrke forskning i museumsformidling, herunder nedsættelse af en arbejdsgruppe, der skal være vært for en konference i 2010 om samme emne.

Her glæder vi os til at præsentere jer for artiklerne af dette MiD-Magasin, der byder på en vifte af case stories og eksempler om det, det hele handler om, nemlig museernes møde med deres brugere. I det kommende nummer af MiD-Magasinet følger vi op med en mere teoretisk og reflektiv vinkel på disse møder - hvor er museernes formidling og undervisning på vej hen?

Ting Tager Tid

- eller: Tillid Tålmodighed Troværdighed

Poul Vestergaard, leder af Skoletjenesten på Sjælland

”Skoletjenesten er nu efter længere tids opbygning blevet en realitet og har som nyskabelse indenfor formidlingen en vigtig funktion, der også er kommet ”Danmarks Oldtid” til gode.”

Sådan indledte vi – en lille gruppe studerende – den 1. april 1976 et brev til Nationalmuseets 1. afdeling. Her argumenterede vi grundigt for, at afdelingen på baggrund af en (selvfølgelig) vellykket forsøgsordning i marts 1976 (med dækning af et beskedent antal studentertimer til at medvirke i arbejdet i Skoletjenesten) skulle forlænge ordningen. Målet var, at museet fortsat afsatte midler til, at vi som studerende kunne arbejde i Skoletjene-

sten. På det tidspunkt havde Skoletjenesten i samarbejde med afdelingen fungeret i godt et år på den nye udstilling af ”Danmarks Oldtid”, og vi var nogle studerende, som tidligt var gået med ind i arbejdet med udvikling af de nye undervisningstilbud. Det lykkedes at få flere midler til studentertimer, hvorefter vi i Skoletjenesten kastede os ud med ekstra kraft i indretning af undervisningslokale, tilrettelæggelse af diasserier og emne- og arbejdsark, en spørgeskemaundersøgelse blandt lærerne og formulering af mål for undervisningen i forhold til læseplanerne, der dengang knyttede sig til viden, færdigheder og holdninger. Energien og pionerånden var høj!

På Skoletjenestens hjemmeside præsenteres mere end 500 undervisningstilbud til folkeskolen og mere end 300 til gymnasiet/HF. Til en stor del af undervisningstilbud ved besøg på museer/kulturinstitutioner er der udarbejdet undervisningsmaterialer – trykte eller WEB-baserede.

Velkommen til Skoletjenesten

Følg linket til den målgruppe, du søger, og læs om alle undervisningsaktiviteterne:

**Folkeskolen
Gymnasiet, HF og VUC**

Vestvolden

Sæt skoleåret i demokratiets tegn. Klik ind på portalen **BRUG DIN STEMME!**

Skoletjenesten tilbyder undervisning, lærerkurser og materialer i samarbejde med museer, kulturinstitutioner og uddannelsessteder på Sjælland, Lolland og Falster.

Skoletjenesten · Artillerivej 126, 5. sal · 2300 København S 9. juni 2009

Det samarbejde mellem Skoletjenesten på Sjælland og museerne, der i dag opfattes af de fleste som værdifuldt og naturligt, er i virkeligheden grundfæstet gennem en lang proces, som ovenstående indledning løfter en flig af. Det er en proces, som ikke alene gælder samarbejdet med det enkelte museum, men som også gælder Skoletjenesten som organisation. Grundlaget for Skoletjenesten var et tæt samarbejde i 1970 mellem det nyåbnede Zoologisk Museum og Biologisk Samling, som var en del af Københavns Kommunale Skolevæsen. Undervisningstilbuddene blev en succes; det stod klart, at der med en pædagogisk tilrettelæggelse af skolernes besøg kunne skabes en helt ny dimension i formidlingen. I de efterfølgende år kom flere med i samarbejdet, og parallelt blev der arbejdet på at sikre en finansiering af Skoletjenesten. Med vedtagelsen af Skoletjenestens vedtægter i april 1977 blev fundamentet i Skoletjenestens økonomi sikret i form af et bredt samarbejde mellem Københavns kommune, Frederiksberg kommune og amterne på Sjælland.

Det var i øvrigt langt fra alle, der syntes, det var en god idé, at Nationalmuseets 1. afdeling skulle bruge midler på skolerne, og der var en udtalt frygt for, at de mange elever i udstillingen kunne skræmme det øvrige publikum væk, så det tættere samarbejde mellem museet og skolen blev ikke modtaget alene med åbne arme. Mange – ikke kun på Nationalmuseet – skulle nok vænne sig til denne særlige fokus på skolerne og måske især, at undervisningen kunne varetages i samarbejde med en udefrakommende samarbejdspartner.

Årene har imidlertid vist, at et bredt samarbejde giver mange fordele, både økonomisk og pædagogisk. Økonomisk er der grundlæggende tale om ”en god forretning” i samarbejderne, idet undervisningsaktiviteterne finansieres via museet, Skoletjenesten og en større eller mindre deltagerbetaling; med en fælles økonomisk indsats kan man naturligvis få en højere aktivitet. Pædagogisk er det en styrke, at der med Skoletjenesten er fokus på brugerne og læringen, og hvor videns- og erfaringsdeling mellem Skoletjenestens medarbejdere og projektsamarbejdspartnere er et centralt element i organisationen; det at se kolleger som en ressource og ikke som konkurrenter.

Skoletjenesten udsender hvert år i maj informationshæfter til henholdsvis folkeskolen (17.000 eks.) og gymnasiet/HF (6.000 eks.) til brug for det kommende skoleårs planlægning. Målgruppen er lærere og andre undervisere.

Vi er i dag i Skoletjenesten på Sjælland nået et godt stykke vej siden 1970. Vores økonomi er godt funderet, og som organisation har vi nu mere end 25 undervisnings- og udviklingsansvarlige samt en række undervisnings- og udviklingsmedarbejdere og (studenter) undervisere til at varetage den daglige undervisning på museer og kulturinstitutioner og i tværgående projekter. Vi har et bredt samarbejde med videns- og erfaringsdeling for medarbejdere og projektsamarbejdspartnere via tre faggrupper (naturvidenskab, kulturhistorie og æstetik) og på tværs af disse, hvor fagkoordinatorer er med til at sikre kontinuitet og sammenhæng i arbejdet, og vi tilrettelægger temadage og seminarer, hvor vi bl.a. med eksterne oplæg følger med i og udvikler vores pædagogiske praksis. Udvikling af nye undervisningstilbud og -former er generelt i fokus – både på den enkelte afdeling og i større og mindre tværgående projekter og nye samarbejder, der ofte gennemføres med økonomiske tilskud fra KU-AS puljerne, Kulturnet Danmark, e-museum og Tips- og Lottomidler m.m. – Og så har vi en lang og stærk tradition for internationalt samarbejde, som er med til at give inspiration til en fortsat udvikling.

På baggrund af formidlingsudvalgets arbejde blev ”Udredning om museernes formidling” udgivet i maj 2006. Både i kommissoriet og i udvalgets arbejde var en styrkelse af museumsundervisningen central, og anbefalingerne på dette område er hurtigt fulgt op politisk, og udredningen har på den måde nærmest fået karakter af en drejebog for de initiativer, der efterfølgende er igangsat: undersøgelse af museernes undervisningstilbud, puljemidler til udvikling af nye undervisningstilbud (herunder internetbaserede materialer), synliggørelse af undervisningstilbud samt ikke mindst etableringen af de to nye centre for museumsundervisning (CMU) vest for Storebælt, der etableres i samspil med Skoletjenesten på Sjælland for at skabe et nationalt netværk.

På den baggrund er der de bedste forudsætninger ”i mands minde” for at skabe nye, brede og stærke samarbejder. Der er generelt stor opbakning fra alle sider, så det er nu, der kan/skal handles, hvis museumsundervisningen skal have et løft og en tiltrængt højere status. Der er ingen tvivl om, at det fortsat vil tage tid, men hvis vi alle i åbenhed arbejder i fællesskab og udnytter vores fælles muligheder, forskelligheder, erfaringer og kompetencer, så kan vi i fællesskab parallelt skabe nogle stærke centre og et bredt, tværgående nationalt netværk.

Konkret kan vi med hjælp fra bl.a. KUAS og i samarbejde med e-museum skabe en portal, så lærere enkelt og hurtigt kan få overblik over undervisningsmuligheder, og lærere og elever kan finde relevante undervisningsmaterialer m.m. Derudover kan et bredt samarbejde omkring kursus- og uddannelsestilbud for museernes medarbejdere sammen med bl.a. ODM og CMU’erne styrke læringen gennem et bedre kendskab til undervisningsverdenen. I det hele taget vil der være grobund for en mere systematisk og struktureret videns- og erfaringsdeling, hvor vi i endnu højere grad end nu får alle erfaringer i spil på landsplan. Udfordringerne er mange – både i forhold til netværk og samarbejder regionalt og i det landsdækkende perspektiv. Selv om vi nu har de bedste forudsætninger for at styrke museumsundervisningen i et mere landsdækkende perspektiv, er det en forudsætning, at der lokalt og regionalt (gennem konkrete samarbejder og projekter) skabes ejerskab på museerne på alle niveauer fra leder til rengøring og opsyn, forståelse for samspillet mellem museernes faglighed og skolernes læring via inddragelse af brugerne, sikres prioritering og finansiering på museerne i dialog med kommunerne samt etableres netværk til videns- og erfaringsdeling.

Den viden og erfaring, vi bl.a. har oparbejdet i Skoletjenesten på Sjælland gennem mange år, vil vi med åbenhed dele med andre, og vi vil fremover bl.a. meget gerne medvirke til at udvikle og skabe grundlaget for et bredere samarbejde med museerne øst for Storebælt. Derudover ser vi frem til at indgå aktivt i dannelsen af et bredt, nationalt netværk samt medvirke til realisering af konkrete fælles tiltag. Målet må være dels at sikre pædagogisk udvikling og kvalitet i aktiviteterne sammen med brugerne, dels at afsøge nye perspektiver og muligheder for at udvikle nye samarbejdsformer og økonomier. Det er mit håb, at der overalt er lyst, energi og vilje samt ikke mindst den fornødne opbakning og støtte på museerne, så vi for alvor kan få museumsundervisningen til at rykke i de nærmeste år!

Undervisning på museerne

- kortlægningen af museernes undervisningsaktiviteter

Ida Brændholt Lundgaard, Kulturarvsstyrelsen

I september udkommer resultaterne af Kulturarvsstyrelsens kortlægningen af museernes undervisningsaktiviteter. Rapporten belyser hvordan museerne forstår og praktiserer undervisning og belyser de udfordringer, museerne står overfor i forhold til en professionel forvaltning af deres læringspotentialer. Den har anbefalinger til, hvordan museerne kan udvikle deres rolle som videnscentre og alternative læringsmiljøer. Rapporten udkommer sammen med "God praksis – Eksempler på museernes undervisning til grundskoler og ungdomsuddannelser". Eksemplerne viser, hvordan museerne bidrager med deres faglige specialviden og udgør en værdifuld ressource i det 21. århundredes videnssamfund.

Kortlægningen blev gennemført i 2008. Det er den første kvantitative undersøgelse af de statslige og statsanerkendte museers undervisningsaktiviteter. Den bygger på en elektronisk spørgeskemaundersøgelse, der består af 55 spørgsmål og åbne kommentarfelter, med mulighed for at uddybe besvarelser. Alle de statslige og statsanerkendte museer har deltaget i undersøgelsen. Resultaterne i rapporten består af nationale tal, regionale tal samt tal for museums-kategorierne. Undersøgelsen skal medvirke til at udvikle og kvalificere undervisningen på museerne samt styrke samarbejdet mellem museerne og undervisningssektoren.

Rapporten henvender sig primært til tre målgrupper: museer, uddannelsesinstitutioner og politiske beslutningstagere. Det er hensigten, at rapporten skal danne grundlag for at skabe fælles engagement og ansvar for en professionel udvikling af undervisningsaktiviteterne på museerne i Danmark.

Her følger et uddrag af konklusionerne på rapportens fem afsnit:

Museernes undervisningsaktiviteter

Undervisningsaktiviteterne bygger på museernes ansvarsområder og forskning inden for kultur- og naturarv og korresponderer med uddannelsesinstitutionernes kerneområder. Undervisningen er tværfaglig og omfatter en bred vifte af læringsformer, som er karakteriseret ved at være problemorienteret og praksis-relateret. Museernes undervisning henvender sig primært til grundskolen og særligt til mellemtrinnet. Det er kun 60 procent af museerne, som tilbyder undervisning til ungdomsuddannelserne.

Museernes undervisningstilbud imødekommer stort set alle fag og fagligheder i grundskolen og på ungdomsuddannelserne.

Mange museer er bevidste om undervisningsmål og læreplaner for grundskoler og ungdomsuddannelser, men kun 15 procent tager konsekvent højde for trinmål og læreplaner, når de tilrettelægger deres undervisning.

Museerne foretager ikke en systematisk evaluering af deres undervisningsaktiviteter. Kortlægningen viser, at en tredjedel af museerne ikke evaluerer deres undervisning.

Museernes undervisningsressourcer

Museernes tværfaglige grupper af medarbejdere er et stort potentiale og en forudsætning for de komplekse læringsprocesser, museerne kan tilbyde. Men samtidig er medarbejderdiversiteten og medarbejdernes forskelligartede ansættelsesforhold en organisatorisk udfordring i forhold til den interne videndeling på museerne.

Brugere af museernes undervisningsaktiviteter

Der er stor variation i antallet af grundskoleklasser, som modtager undervisning på museerne, men 61 procent af museerne har mere end 50 klasser om året, hvorimod hovedparten af de museer, der tilbyder undervisning til ungdomsuddannelserne, kun har mellem 1-10 klasser årligt, der bruger museernes undervisningstilbud.

Museernes undervisning benyttes samlet set af hele uddannelsessektoren, samt af alle andre målgrupper, der bruger museerne. Besvarelserne viser, at museernes undervisningsaktiviteter har en stor synergieffekt på museernes øvrige formidling. Derfor er kvaliteten og graden af professionalisering af museernes undervisningsaktiviteter også afgørende for kvaliteten af museernes samlede formidling.

Museernes eksterne samarbejdspartnere

Langt de fleste museer samarbejder med uddannelsesinstitutioner og andre museer om udvikling af deres undervisningsaktiviteter. Grundskolerne er museernes primære samarbejdspartnere, men ungdomsuddannelserne, læreruddannelserne og universiteterne udgør også vigtige samarbejdspartnere i udviklingen af museernes undervisningsaktiviteter. Det vil sige undervisningsaktiviteter, der udnytter museernes særlige rammer for at tilbyde formelle undervisningsaktiviteter i uformelle læringsrum.

Kortlægningen dokumenterer, at museerne har et stort netværk af eksterne samarbejdspartnere og en bred lokal/kommunal forankring i forhold til deres undervisningsaktiviteter. De brede samarbejdsflader er et godt grundlag for at udvikle kvalificerede og relevante undervisningsaktiviteter og styrke medejerskab til museerne.

Museumsundervisning på Naturhistorisk Museum i Århus. Det handler om at få fingrene ned i substansen!

Museerne markedsfører deres undervisning gennem mange forskellige kanaler. De primære kommunikationskanaler er museernes egen hjemmeside og det enkelte museums eget lærernetværk. Halvdelen af museerne havde, på det tidspunkt hvor kortlægningen blev gennemført, materiale liggende på www.e-museum.dk.

Museernes strategiske overvejelser

Museernes undervisningstilbud bygger på demokrati og dannelse. Undervisningen er karakteriseret ved høj faglighed og socialt engagement. Målsætningen for museernes undervisningsaktiviteter til grundskoler og ungdomsuddannelser er ud fra de aktuelle trinmål og læreplaner at styrke elevernes kulturelle identitet, at skabe social inklusion og aktivt medborgerskab.

Undervisningsaktiviteter udgør generelt et vigtigt satsningsområde for museerne. Museerne peger på økonomi og medarbejderressourcer som de vigtigste betingelser for kvaliteten af deres undervisningsaktiviteter. Men museerne efterlyser også efteruddannelsestilbud for deres undervisningsmedarbejdere og videndeling gennem stærkere organisering af faglige netværk.

Museerne opfordrer bl.a. Kulturarvsstyrelsen til at stille krav om professionalisering af deres undervisningsaktiviteter, støtte til kompetencegivende efteruddannelse af undervisningsmedarbejdere på museerne samt fortsættelse af puljemidler til udvikling af undervisningsaktiviteter.

Det er intentionen, at begge publikationer skal understøtte Kulturarvsstyrelsens mål om, at undervisningen på de statslige og statsanerkendte museer skal udgøre et væsentligt bidrag til alle børn og unges grund- og ungdomsuddannelse. Initiativerne er et vigtigt led i at gøre kulturarv til en aktiv ressource i samfundet og regeringens politik om at skabe lige adgang til kulturarv for alle borgere i Danmark.

De to publikationer ligger på www.kulturarv.dk og kan rekvireres i trykt form ved henvendelse til Kulturarvsstyrelsen.

To nye centre for museumsundervisning

Museumsundervisning MidtNord

Center for Museumsundervisning i Region Midt og Nord er etableret pr. 1. august som et 3-årigt projekt finansieret af Kulturarvsstyrelsen. Centret har fået navnet Museumsundervisning MidtNord. Centrets opgave er at opbygge faglige netværk for museumsundervisning og etablere samarbejde mellem museer om konkret udvikling af museumsundervisning i de to regioner. Desuden skal centret skabe rammer og netværk for videns- og erfaringsudveksling på området, støtte nye initiativer og fornyelser, skabe fora for kvalitetsudvikling og arbejde for tværfaglige initiativer.

Centret har desuden som opgave at synliggøre de mange undervisningstilbud, der finder sted på museer i de to regioner over for målgruppen: lærere og elever i grundskole og ungdomsuddannelser. Herunder skabe initiativer, der kan målrette museumsundervisningen, så den modsvarer de krav, der bliver stillet i undervisningsverden. På sigt er det også tanken at udvide samarbejdspartnere til al undervisning uden for skolen.

Museumsundervisning MidtNord skal ses i sammenhæng med bestræbelserne på at skabe en landsdækkende museumsundervisning, der inkluderer et tilsvarende nyoprettet center for Region Syd som dækker Sønderjylland og Fyn og Skoletjenesten, hvis område er Region Sjælland og Hovedstaden.

Centret bliver ledet af Steen Chr. Steensen, der tidligere bl.a. har været souschef i Skoletjenesten og formidlingschef for Herning Kunstmuseum. Tlf. direkte: 89 33 37 51, Mobil: 20 56 62 12. Mail: scs@museumsundervisningmidt nord.dk

Museumsundervisning, Syddanmark

Mange lærere bruger dette at tage eleverne med ud af skolen som en del af undervisningen. De besøger naturvejledere, museer og andre eksterne læremiljøer. Det kan give konkrete erfaringer og mulighed for ny læring at tage skolen udenfor skolen. De danske museer rummer en betydelig videns- og læringsressource, der kan udnyttes endnu bedre ved udveksling af erfaringer, dannelse af netværk, nye materialer m.m.

Derfor skal et nyt projekt "Center for Museumsundervisning" under UC Syd være med til at synliggøre og kvalificere undervisningen på de statslige og statsanerkendte museer i Region Syddanmark.

Projektet, der indtil videre spænder over tre år, hører under Kulturarvsstyrelsen og samarbejder med to andre danske centre: Skoletjenesten på Sjælland og øerne, samt Museumsundervisning Midt- Nord. Som styregruppe og initiativtagere står et konsortium bestående af Museum Forum Syddanmark –herunder Museum Sønderjylland og Odense Bys Museer, Museerne i Fredericia, Sydvestjyske Museer og Center for Undervisningsmidler i Aabenraa (en del af UC Syd).

Trine Hyllested er pr. 1. august 2009 ansat som projektleder for centeret. Hun har bl.a. mange års undervisningserfaring fra seminarier, ungdomsskole, folkeskole samt undervisningsmiljøer som Naturcenter Vestamager, Københavns Zoologiske Have og Historisk Arkæologisk Forsøgscenter ved Lejre.

Tlf. direkte: 7322 7255

Mobil: 2338 4721.

Mail: th@cfu.dk

Cykler fjernes uden ansvar

- om kunstnerworkshops og dialog mellem fortid og nutid

Julie Maria Johnsen. Skoletjenesten på Thorvaldsens Museum

”Cykler fjernes uden ansvar” står der på et lille blå skilt med hvid skrift. Vi er på Thorvaldsens Museum, hvor en gymnasieelev holder skiltet foran en skulptur, der forestiller den mytologiske smedegud Vulkan. Den skøre samstilling mellem den konkrete besked til cyklisten og den nyklassicistiske marmorskulptur er resultatet af en såkaldt ”kunstnerworkshop”. En dialogbaseret undervisningsform, vi på museet har gode erfaringer med.

Når man besøger Thorvaldsens Museum i København, er det som at bevæge sig ind i en tidsломme. Museet ser stort set ud som det gjorde, da det blev indviet i 1848 og danner en enestående ramme om billedhuggeren Bertel Thorvaldsens nyklassicisti-

ske værk. En væsentlig faktor i museets liv har dog ændret sig – de mennesker der kommer på museet. I vores undervisning vil vi tage hensyn til dette ved at skabe dialog mellem fortid og nutid, mellem eleven og kunsten. ”Kunstnerworkshops” er et middel til dette mål.

Nye blik på kunsten

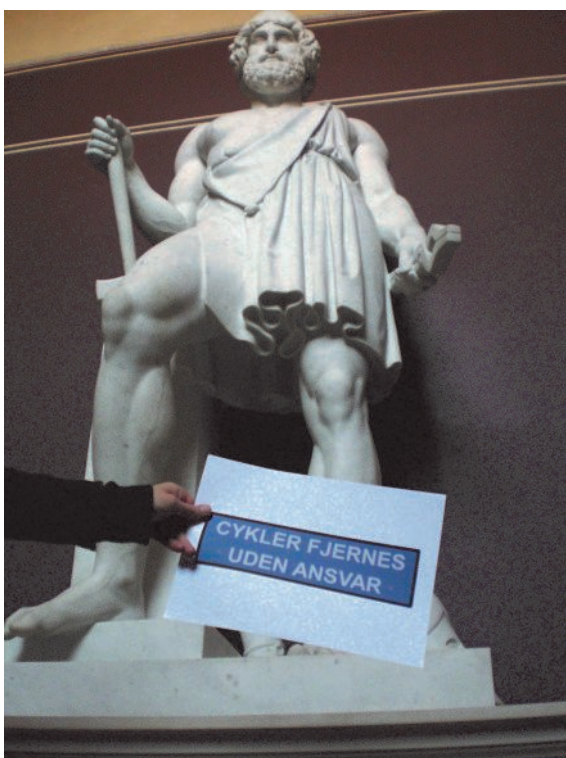
Et par gange om året arrangeres disse særlige kunstnerworkshops på Thorvaldsens Museum. En samtidskunstner inviteres ind på museet for at give en ny stemme i formidlingen, kaste nye blik på kunsten og sammen med eleverne undersøge, hvad der sker, når fortid og nutid mødes. Når klassisk kunst går i dialog med samtidskunsten – og med eleverne ikke mindst.

Forhallen på Thorvaldsens Museum ser stort set ud som da museet åbnede i 1848

Nye ord til Thorvaldsen

En af de samtidskunstnere, vi har samarbejdet med, er Lise Harlev, der blev inviteret til at undervise 8 gymnasieklasser på Thorvaldsens Museum. Harlev eksperimenterer i sin egen kunst med sproglige og visuelle udsagns genrer, udsigelseskraft og autoritet og lagde netop i sit møde med Thorvaldsens Museum vægt på museets særlige autoritet i samfundet. Hun ville diskutere med eleverne, hvordan man som almindelig besøgende på et museum kun sjældent stiller spørgsmålstejn ved sandheden af de udsagn, man møder til trods for, at alle disse udsagn er udtryk for valg, fravalg og fortolkninger. Og hun ville invitere eleverne til at mime egen kunstneriske praksis og egen udfordrende leg med grafiske og sproglige udtryk ved at lade dem blande sig i formidlingen af Thorvaldsens kunst. Eleverne skulle give nye ord til Thorvaldsens Museum.

En gymnasieelevs nye ord til Thorvaldsen

En elevs dialog med museet og Lise Harlev

En gymnasieelev tager udgangspunkt i Thorvaldsens skulptur *Vulkan*. Han er imponeret af den styrke og autoritet, skulpturen udstråler. Sammen med Harlev diskuterer han, hvor stor betydning, det egentlig har, at skulpturen står netop her – i de smukke omgivelser på Thorvaldsens Museum:

Lise Harlevs værk—I don't always agree

hvid marmor foran en dybrød væg, skulpturen placeret alene midt i rummet. Skulpturen bliver ophøjet til noget særligt. Han har allerede spurgt sig frem til museets viden om *Vulkan*: At *Vulkan* i den græske og romerske mytologi var gudernes smed, og at det var ham, der smedede pilene til kærlighedsguden Amor. Og at *Vulkan* egentlig var halt på det ene ben, men at Thorvaldsen ville skjule dette for ikke at afsløre gudens svaghed, men tværtimod fremstille ham som et maskulint ideal. Men det er ikke denne historie, eleven vil have frem i sit nye skilt. Ligesom Harlev gør det i sin kunst, vil han ”drille” Thorvaldsens udsagn og er meget optaget af idéen om at placere *Vulkan* et andet sted – i byrummet måske. Efter mange overvejelser og eksperimenter med sprog og grafik ved computeren i museets digitale værksted, vælger han til sidst at efterligne det genkendelige udsagn: ”Cykler fjernes uden ansvar”.

Ligegyldig dialog eller faglig substans?

Skiltet bærer tydeligt præg af elevens dialog med Harlevs kunst og af elevens personlige møde med stoffet og hans tankeeksperiment om at flytte skulpturen ud af museet. Det kan måske virke ligegyldigt og ubrugeligt, men dette skilt frembringer interessante perspektiver og en faglig substans, da eleverne til sidst i workshoppen skal fremlægge resultaterne for hinanden og diskutere i plenum.

Museumsrum og byrum

Eleverne bliver i fremlæggelsen opfordret til at diskutere, hvad der sker i mødet mellem skiltets nye udsagn og skulpturen. Flere i klassen diskutere sig frem til, at man med samstillingen af det nye skilt og *Vulkan* bliver opmærksom på forskellen mellem to offentlige rum: byrummet og museumsrummet. Byrummet, hvor skiltet normalt vil være at finde, er et hurtigt omskifteligt, rodet og farverigt univers ofte præget af menneskemylder, biler, lyskryds, butiksfacader, neonreklamer. Folk kommer og går, har forskellige ærinder, taler i mobiltelefoner – og sætter i øvrigt deres cykler hvor som helst. Museumsrummet beskriver eleverne herimod som en stille oase, et rum for fordybelse. Der bliver kigget skævt, hvis man taler for højt, mobiltelefoner er bandlyst – og cykler? Bare tanken er absurd. En elev påpeger i samme forbindelse, at skulpturerne på Thorvaldsens Museum står på sokler for at ophøje dem, fjerne dem fra vores verden. Man skal se op til dem, må ikke blande sig med dem. En pointe, der, som museumsunderviseren påpeger, er helt i tråd med den nyklassicistiske tanke om kunsten som repræsentant for en åndelig ideal verden. Sammen med Harlev og museumsunderviseren kommer eleverne således frem til, at skiltets sproglige og visuelle udsagn og beskeden om, at ”cykler fjernes uden ansvar” kan forstyrre den forventning, beskueren har til museumsrummet og til kunsten.

En forankrende formidlingstekst

Men en elev kommer i diskussionen også ind på, at samstillingen mellem det nye skilt og Thorvaldsens værk ikke blot gør opmærksom på en kontrast mellem de to udsagn. Han mener, at en ny fortælling opstår, og at skiltet sætter ganske nye tanker i gang om værket. Beskueren vil med skiltet ikke længere lede efter kunstnerens hensigt, skulpturens stilretning, mulige fortolkninger eller lignende, men vil stille sig selv helt andre spørgsmål. For eksempel blev eleven med det nye skilt selv bevidst om, hvor cyklerne ender deres dage, hvis man vover pelsen og placerer sin cykel, hvor man ikke må – de ender i smeltedigelen hos Vulkan. Eleverne bliver således bevidst om, hvordan en tekst kan styre og begrænse skulpturens udsigelser, og altså hvor afgørende blandt andet museernes formidling af kunsten er i forhold til beskuerens oplevelse.

En undersøgende og processuel vidensdannelse

Som det fremgår af det lille eksempel fra kunstnerworkshoppen med Harlev skaber elevernes sproglige og visuelle undersøgelser og deres dialog med Thorvaldsens klassiske skulpturer og Harlevs samtidskunst spændende og vedkommende diskussioner. Og som det også fremgår, er der snarere end formidlingen af en veldefineret autoritativ fortælling om nyklassicistisk kunst tale om personlige og nutidige møder med museet og om en praksis, hvor viden udvikles i fællesskab. Hvor samtidskunstnerens blik, elevernes udsagn, deres personlige engagement og hverdags erfaringer, deres legende undersøgelser og møde med stoffet og deres selvstændige refleksioner bliver styrende for undervisningen.

En konstant dialog

Dialogen slutter dog ikke, når Harlev og gymnasieeleverne har forladt museet. I skoletjenestens videre arbejde tager vi efter hver kunstnerworkshop erfaringerne til efterretning og bruger vores viden om samtidskunstnerens og elevernes møde med museet til at videreudvikle og målrette vores undervisningspraksis. Ikke mindst udvikler en kunstnerworkshop også museets eget blik og tanker om kunsten. I Skoletjenesten er der for eksempel ingen af os, der længere sætter cyklerne i nærheden af skilte med teksten ”Cykler fjernes uden ansvar” – vi ved, hvor de ender: hos smedeguden Vulkan.

Mordgåde på skemaet

- flere skal vælge naturfag

Gitte van Deurs, Marketingkoordinator, og Simon Høegmark, Formidlingsansvarlig, Naturama

PISA-tal fra 2007 viser, at danske skoleelever er blevet bedre til naturfag. Det er en udvikling, som gerne skulle fortsætte. Derfor har det naturhistoriske museum Naturama i Svendborg gennem 2 år tilbudt alternativ naturvidenskabelig undervisning for at få flere til at studere naturfag.

mel. I dette naturteater går Europas store skovdyr catwalk, mens et tonstungt hvalskelet er det naturlige midtpunkt på Vandniveau. Øverst på Luftniveau er der kig til mere end 500 fugle i den store montre.

Siden sommeren 2007 har 11 fynske 7. klasser eksperimenteret med fysik, kemi og biologi på en helt ny måde. I udstillingen på Naturama skal eleverne løse en mordgåde. Det sker, når naturformidler Simon Høegmark gør eleverne klogere på faget genetik.

Den store kronhjort brøler. På himlen flakser tordenskyerne. Pludselig lyner det. På 1½ time oplever publikum et helt døgn i dyrenes liv. Fra tidlig morgen over skumring til nat og klar stjernehim-

Flere skal vælge naturfag

I samarbejde med Undervisningsministeriet har Naturama kørt et projekt med støtte fra Kulturarvsstyrelsen. Læringsprojektet skal få flere unge til at blive glade for biologi, fysik, kemi og andre naturfag. De 11 sydfynske skoler har gennem 2 år fået undervisning på Naturama tre gange om året og har desuden haft besøg af naturformidler Simon Høegmark tre gange på deres egen skole. Når de går ud af 9. klasse næste sommer, er ambitionen at få flere af dem til at studere naturfag i gymnasiet.

For at dokumentere effekten af pilotprojektet er der udvalgt det samme antal fynske kontrolklasser.

I efteråret 2009 kan Naturama måle, om den anderledes undervisning har fået flere til at beskæftige sig med naturfag i gymnasiet.

”Jeg håber, at projektet kan være med til at lave en naturvidenskabelig bølge, hvor man tager udgangspunkt i den viden, erfaring, kompetence og æstetiske fortælling, som naturhistoriske museer, naturskoler og andre naturvidenskabelige institutioner har til rådighed,” siger Simon Høegmark.

Hvem er morderen? En klasse i fuld gang med opklaringsarbejdet.

Mysteriet om pindsvinet

Eleverne har genetik på skemaet. I det store auditorium fortæller Simon Høegmark om genetikens historie, livets udvikling og sex. Herefter er det elevernes opgave at bruge denne viden, når de skal løse mysteriet om det døde pindsvin. På Landniveau er åstedet. Eleverne fungerer som rejsehøldet, der er hidkaldt for at hjælpe med opklaringen af pindsvinemordet. Eleverne ”interviewer” en række dyr, og sammen med deres viden om genetik får de spor og hint i efterforskningen. Alt sammen tegn der peger i retningen af morderen.

Simon Høegmark giver børnene en hjælpende hånd, hvis de kommer i tvivl, men ellers kan eleverne søge oplysninger i de fritstående computere på Naturama. Museet har fravalgt de traditionelle plancher. I stedet er der naturbaser på museets tre niveauer, hvor eleverne kan søge oplysninger om museets mange dyr, som lever i enten vand, på land eller i luften. Informationen er også tilgængelig via www.naturama.dk

Drama i undervisningen

En netop afsluttet ph.d.-afhandling ”Fortællinger i naturvidenskaben” af Stinne Hørup Hansen viser, at fagbegreber indlæres bedre, hvis drama og teater indgår i undervisningen. Og netop dramaet er

en central del af Naturamas udstillingskoncept, hvor avanceret lyssætning og lydeffekter, naturfilm og lysbilleder bruges til at variere stemningen på de tre niveauer. I sommerferien har Simon Høegmark netop brugt historiefortællingen som en ny og spændende aktivitet for publikum. Flere gange ugentligt tog børn og voksne med på Onkel Haralds rejse.

Publikum sidder klar på lette klapstole blandt bjørne, elge og vildsvin. Op på et lille podie træder Simon Høegmark. Han fortæller om sit besøg hos Onkel Harald, der bor i en svensk skovhytte og om onklens kuffert, der er fyldt med spændende ting fra naturen: et sælskind, en barde, et gevir og et bjørneskind. Onklen er fyldt med kærlighed til naturen og fortællingen: ”lær dyr og fugle at kende, lær at være i naturen og mærk dyrenes instinkter”, siger han til nevøen, og så kommer historierne.

Simon ifører sig en hat og er nu onkel Harald, der levende fortæller om sin tid som pelsjæger i Sibirien, som urmennesket, der finder sin hund, ulven og som sæljæger med sin ven Nuka i Grønland. På de runde vægge vises billeder, der hører med til fortællingen eller levende dyrefilm med dykkende fugle og springende spækhuggere. Under fortællingen er Simon Høegmark forsynet, ikke bare med mikropoter, men også en fjernkontrol, så lys, billeder og lyde kan styres i takt med fortællingen.

Imens sidder publikum under drivende skyer og en smuk stjernehimmel. Børn og voksne lytter opmærksomt til fortællingen. De overraskes af lydene fra et bragende tordenvejr og det kælvende isbjerg. Efter en halv time er fortællingen forbi, og klassisk musik fylder rummet. Publikum kan nu kigge nærmere på bjørn, ulv og isbjørn, som var hovedpersonerne i det naturlige eventyr.

Dramaet og historiefortællingen er indarbejdet i efterårets undervisningsplan. For de kommende 9. klasser vil en teaterforestilling om økosystemet indgå i undervisningen på Naturama. Hver elev får en rolle, teatersalen er selve udstillingen, og instruktøren hedder Simon Høegmark.

Skoletjenesten på Naturama

Naturama har årligt ca. 10.000 børn til forskellige undervisningsforløb i skoletjenesten. Der er rundvisninger, aktivitetsforløb eller opgaver tilpasset det enkelte klassetrin. Der lægges vægt på faglighed og indhold i formidlingen.

Læs mere om det naturhistoriske museum Naturama i Svendborg på www.naturama.dk.

Kulturarv med nål og tråd

- børn og unge syr mobilposer med hedebo-syninger

Kirsten Egholk, museumsinspektør, Greve Museum

”Tænk at det tar’ så lang tid at lave et hul!” udbød en dreng fra 4. klasse under et undervisningsbesøg på Greve Museum. Med nål og hvid hørtråd var han i gang med at lære at sy huller i udklipshedebo; én af de variationer i de smukke hvide syninger fra hedeboegnen. Projektet blev støttet af Kulturarvsstyrelsens formidlingspulje.

Fra april til oktober 2008 deltog 100 elever fra 4., 5., 6. og 7. klassetrin i projektet Kulturarv med nål og tråd på Greve Museum, Køge Museum og Fure-sø Museer. Formålet var at formidle de gamle hedebo-syninger på en ny måde ved at give børn og unge mulighed for så at sige ”at få fingrene i bolledejen” og prøve kræfter med selv at sy.

De tre museers mål var at introducere eleverne til hedebo-syning som en central del af vores tekstile kulturarv og bidrage til en moderne videreførelse af håndbroderiet. Både lærere og elever blev undervist i de gamle hedebo-teknikker tællesyning, dragværk, rudesyning, hvidsøm, baldyring og udklipshedebo. Bagefter skulle de overføre dem til nye brugsgenstande. De syede f.eks. en lille pose til mobil/iPod eller en dækkeserviet. Formålet med projektet var dermed også at give eleverne mulighed for at koble den tekstile kulturarv med nutidens brugsgenstande og derigennem fremme både elevernes kulturhistoriske forståelse, deres kreativitet og selvstændighed. Alle tre dimensioner i folkeskolens undervisning i håndarbejde blev dermed understøttet. Eleverne arbejdede konkret med

forskellige materialer og teknikker. Håndarbejdet blev sat ind i en samfundsmæssig og kulturel kontekst, og eleverne var med i en æstetisk håndværksmæssig proces.

Vandrestilling om hedebosyninger

Undervisningsprojektet blev udviklet af Greve Museum i anledning af museets vandrestilling Hedebosyning – en verden af variationer. Udstillingen åbnede april 2008 i anledning af museets 20 års jubilæum og kan i dag lejes af både danske og udenlandske museer. Den handler om hedebosyningernes kulturhistorie og viser de forskellige variationer af hedebosyninger. Der er tale om hvide syninger på hørlærred, som kvinder på hedeboegnen igennem 1800-tallet prøvede kræfter med. Syningerne kom på mode i byerne i slutningen af 1800-tallet, og i starten af 1900-tallet syede kvinder over hele Danmark og mange steder i udlandet hedebosyninger.

Undervisningsprojekt i 5 moduler

Undervisningsprojektet, som blev udviklet af museumsinspektør Kirsten Egholk i samarbejde med tekstilformidler Laila Glienke, bestod af 5 modu-

ler. Allerførst kom lærere og museumsformidlere på to dages kursus og blev undervist i de forskellige måder at sy hedebosyninger på. Herefter var det elevernes tur til at blive udstyret med nål og tråd, lære om processen fra hør til færdig hedebosyning, gå på opdagelse i de udstillede hedebosyninger, designe deres egne brugsting med hedebo og til slut udstille dem på Greve Museum i skolernes sommerferie.

På første besøg lærte eleverne i løbet af 2 timer at sy enten tællesyning, hvidsøm eller udklipshedebo. 4. og 5. klasses elever syede tællesyning og udklipshedebo, og 6. og 7. klasses elever prøvede kræfter med hvidsøm og udklipshedebo. På det andet besøg så eleverne vandrestillingen med hedebosyninger. For eksempel så eleverne en 1700-tals skjorte med de fineste ottekantede stjerner i tællesyning. To uger før havde eleverne siddet og syet en tilsvarende stjerne, men med en tykkere hørtråd og på et grovere hørlærred. Elevernes egen læreproces med at sy ét enkelt hul i udklipshedebo eller en stjerne i tællesyning, udstyrede dem med egne erfaringer, der gjorde at de så på de gamle syninger på en ny måde.

Det var selvfølgelig ikke helt nemt for alle drenge og piger at sy en hedebosyning. Men mange af eleverne blev gode til det hen ad vejen og fik syet en flot mobilpose, som de var stolte over blev udstillet på museet. Denne læringsproces kan analyseres ud fra Mads Hermansens læringsbegrebspar møje og overskud (2003). Læring som møje kan oversættes med anstrengelse. For at forstå stoffet, der skal læres, skal der arbejdes meget med det. Det er en langsom og besværlig proces. Samtidig skal der være en mening med møjen; en motivation og udfordring til at ville lære det pågældende stof. Hvis meningen udebliver, søger eleven tilbage til det kendte, hvorved læringen udebliver. Undervisningen skal derfor sørge for, at læringsmiljø-

Undervisningsmaterialer

Projektet har resulteret i følgende undervisningsmaterialer, der supplerer hinanden: Et trykt hæfte, en emnekasse og undervisningsfilm med demonstration af hedebosyning.

Kulturarv med nål og tråd – hedebosyning for børn og unge er et undervisningshæfte på 96 sider. Det indeholder en kulturhistorisk del med opgaver og syvejledninger til tællesyning, dragværk, rudesyning, hvidsøm, baldyning og udklipshedebo. Alle opskrifter er inspireret af vandreudstillingens hedebosyninger, så der er en kobling mellem fortid og nutid. Bagerst i hæftet er der forslag til moderne design med hedebosyning samt lærervejledninger.

et byder på modstand, på ”kroge”, som fanger den enkelte elev og yder modstand, der fremprovokerer meningssammenbrud, hvorved eleven kan begynde at genskabe meningen via narrative strategier. Overskud er, hvor læring bliver til en leg, og hvor der eksperimenteres med muligheder. Én af elevernes forældre har f.eks. fortalt museet, at hendes datter er i gang med at sy nogle af de andre teknikker. Med andre ord har hun bevæget sig fra møje til overskud.

En emnekasse om hedebosyninger kan lånes af skoler og museer. Den indeholder bl.a. classesæt af undervisningshæftet, undervisningsfilm, håndarbejdsredskaber og eksempler på hedebosyninger i 6 forskellige variationer. Der er også eksempler på moderne design med hedebosyning inkl. mønstre.

Interesserede kan læse mere på www.grevemuseum.dk. Vandreudstillingen kan ses på Museet på Sønderkov frem til 15/11 09.

Blomsten og bien

- et digitalt læringsunivers

Kit Lindved Sværke, Undervisnings- og Udviklingsansvarlig i Skoletjenesten, Statens Museum for Kunst

Udstillingen ”Blomsten og bien – om kys, kæresten og kærlighed” kan opleves fra 31. maj 2009 til 25. april 2010 på Børnenes Museum for Kunst på Statens Museum for Kunst (SMK). Til udstillingen har SMK i samarbejde med firmaet Triple Design udviklet et digitalt læringsunivers. Triple Design arbejder med at skabe meningsfulde oplevelser via nye teknologier blandt andet formidlingskoncepter.

Læringsuniversets målgruppe og fag

Børnenes Museum for Kunst er udstillinger i børnehøjde fordelt på to udstillingsarealer og med to målgrupper. Den ene er de 0 til 6 årige og den anden er de 6 til 12 årige. Udstillingerne benyttes primært af daginstitutioner, skoler og børnefamilier.

I forbindelse med Blomsten og bien besluttede vi, at læringsuniversets målgruppe skulle være 2. – 4. klasse og, at læringsuniverset skulle understøtte fælles mål for Folkeskolens undervisning i faget ”Sundheds- og seksualundervisning”. Her står der bl.a.:(.), at eleverne tilegner sig indsigt i vilkår og

værdier, der påvirker sundhed, seksualitet og familieliv. I stk. 2. står der endvidere, at Undervisningen skal knyttes til elevernes egne oplevelser, erfaringer og begreber for at medvirke til udvikling af engagement, selvtillid og livsglæde samt støtte den enkelte i udvikling af egen identitet i samspil med andre.

Læringsuniverset er implementeret på håndholdte computere – pda’er. Når f.eks. en skoleklasse besøger udstillingen, bliver de i mindre grupper understøttet med en pda. Uafhængig af en lærer, en museumsunderviser eller en anden voksen guider pda’erne grupperne rundt til udvalgte værker i udstillingen. Undervejs hjælper læringsuniverset grupperne med at forholde sig til værkerne gennem små fortællinger med sjove effekter og åbne spørgsmål, der knytter an til elevernes eget liv. Tanken er, at eleverne skal dele og udveksle kunstoplevelsen med hinanden med udgangspunkt i sig selv og på egne præmisser. Gennem den fælles dialog bliver de klogere på sig selv, hinanden og kunsten.

Digitale mediers og museumsundervisning

Hvorfor inddrage digitale medier i undervisning på museerne? Vi overvejede nøje spørgsmålet i udviklingen af læringsuniverset, da vi så en risiko for, at mediet ville tage fokus fra kunstværkerne og udstillingens tematik. Det er derfor vigtigt at præcisere, at inddragelsen af digitale medier i undervisningssammenhæng skal ses som et didaktisk greb blandt flere mulige. Altså en metodisk ramme der stimulerer læringen. Læringsuniverset til ”Blomsten og bien” stimulerer på flere måder. Det er en audiovisuel rammefortælling, hvor de to mytologiske figurer Amor og Psyke er i dialog med hinanden, og hvor de opfordrer eleverne til at reflektere og gå i dialog med kunstværkerne og hinanden. Amor og Psyke er udvalgt, fordi Lauritz Priors marmorskulptur af Amor og Psyke er udstillingens signaturværk.

Pda'en som medie er med til at muliggøre, at Amor og Psykes forskellige personligheder kommer til udtryk både visuelt og gennem rammefortællingen, og at deres stemmer næsten er alderssvarende med målgruppen. Målet er, at flest mulige elever kan identificere sig med en af de to figurer.

Et andet vigtigt metodisk greb er at forankre læringen i elevernes egen verden, hvorved det bliver relevant og nærværende for eleverne. Et princip der stemmer overens med fælles mål for faget ”Sundheds- og seksualundervisning”. Her har pda'erne den fordel, at de for eleverne er velkendte og præget af fascination. Flere af eleverne sagde: det er ligesom en nintendo! Denne association virker aktiverende. En anden motivationsfaktor er, at pda'en kan skabe rammen for et læringsfællesskab og interaktion, der ikke er styret af en underviser. Eleverne lærer mens de går på opdagelse i udstillingen, og de deler samtidig oplevelser og erfaringer med hinanden samt producerer nye betydninger i mødet med kunstværkerne. Kunstværkerne fungerer som synlige og konkrete objekter og er det indhold, som eleverne holder sig til og spiller deres erfaringer op ad. I og med, at grupperne fungerer som små fællesskaber, kan pda'erne fungere som katalysator for et flerstemmigt rum, hvor udsigelsen om udstillingens tema ”kærlighed” bliver mangfoldigt. For som eleverne sagde, da vi testede læringsuniverset: Man kan elske sine forældre, fodbold, is og kæledyr, og

mange af eleverne har tilmed oplevet den første forelskelse.

Digitale medier fordrer forskellige fagligheder

Udviklingen af læringsuniverset er som nævnt et samarbejde mellem Statens Museum for Kunst og Triple Design. I produktudviklingen fik vi rådgivning fra Danmarks Pædagogiske Universitetssskole. Hensigten var at sikre, at læringsuniverset åbner op for interaktion. Resultatet af rådgivningen var, at vi fik forfatter og bachelor i Kunsthistorie Sissel Bergfjord til at skrive rammefortællingen, og at vi gennem lydstudiet Sunstudio fik to professionelle børnestemmer til at indtale Amor og Psyke dialogen samt en tekniker og en instruktør på opgaven. Udviklingen af læringsuniverset blev således ikke kun til læring for elever i forbindelse med udstillingen ”Blomsten og bien – om kys, kærestes og kærlighed”. Det blev desuden en spændende og lærerig proces for de involverede parter i udviklingsprocessen.

Kulturmøder

- synergi mellem gymnasium og museum

*Karen Kolding, Lektor Aarhus Katedralskole,
og museumsinspektør Lene Birgitte Mirland, Moesgård Museum*

Moesgård Museum og Aarhus Katedralskole deltager i det treårige projekt Intraface, hvor udvalgte museer og gymnasier gennem ligeværdige partnerskaber udforsker mulighederne for at integrere museerne som læringsressource i gymnasiets undervisning. Overordnet handler projektet om at give gymnasieeleverne en viden om og indsigt i museumsinstitutionen, som kvalificerer dem til at forholde sig aktivt og kritisk til museerne.

Konkret munder partnerskabernes samarbejde ud i en række forløb og materialer, som kan bruges helt eller delvist i andre samarbejder eller som del af museernes faste formidlingstilbud til gymnasierne. Forhåbentlig kan forløbene også inspirere andre museer og gymnasier og give dem blod på tanden efter at skabe lignende forløb – også uden for Intraface-regi.

Fakta om Intraface

Initiativet til Intraface-projektet er taget af Horsens Gymnasium og Danmarks Industrimuseum. Projektet blev igangsat i begyndelsen af skoleåret 2008/2009, hvor de første 5 partnerskaber mellem museer og gymnasier blev etableret, og hvor partnerskaberne samarbejdede om at skabe de første forløb. I fase 2, som dækker skoleåret 2009/2010, vil projektet omfatte 15 partnerskaber, og i fase 3 i det efterfølgende skoleår vil der være samarbejder i gang i 30 partnerskaber. Partnerskaberne er del af et netværk, hvor der foregår vidensdeling og erfaringsudveksling.

Projektets deltagere er spredt ud over hele Region Midt, som yder økonomisk støtte til gymnasiernes deltagelse, mens museernes deltagelse støttes af Kulturarvsstyrelsen.

Læs mere om projektet på www.intraface.dk.

Vi vil her fortælle om det første forløb, som Moesgård Museum og Aarhus Katedralskole har skabt i fællesskab, og som fik titlen Kulturmøder. Samarbejdet omkring tilrettelægning og afvikling har givet begge parter en række erfaringer, som vi vil bygge videre på i de kommende år, og givet os et indblik i hinandens ”virkeligheder”, muligheder og begrænsninger. Vi har været igennem en dynamisk proces og er gået til opgaven med åbent sind. Vi har haft stærkt fokus på at skabe et forløb, der kunne engagere den enkelte gymnasieelev personligt og åbne op for, at eleverne kunne bringe et bredt spektrum af kompetencer i spil.

Kulturmøder i fortid og nutid

Praktiske omstændigheder og gymnasiets læseplaner var med til at sætte rammen for, hvad vi kunne i vores partnerskab i fase 1. De praktiske omstændigheder handlede om indpasning i allerede planlagte aktiviteter hos begge parter, den tid, som vi hver især havde til rådighed, og hvilke klassetrin og fag gymnasiet havde mulighed for at inddrage. I vores tilfælde stod det hurtigt klart, at vi skulle arbejde med et forløb, som var relevant for historieundervisningen i 2.e på Aarhus Katedralskole. Ved et fælles kig på læseplanerne for dette klassetrin sprang temaet ”kulturmøder” i øjnene. Vi kunne med det samme se muligheden for at skabe et relevant og interessant forløb, hvor vi både kunne inddrage Moesgård Museums arkæologiske og etnografiske samlinger – og dermed fortid og nutid – og hvor museets viden kunne sættes i spil på flere måder. Tværfagligheden, som er en selvfølge i museets hverdag, kunne vi se som et bærende element.

Gymnasiet er opdelt i en række fag. Tværfagligt samarbejde er dog i stigende grad blevet en del af hverdagen. Med gymnasireformen i 2005 fik nyskabelsen Almen Studieforbereelse en central placering. Målet er et samarbejde inden for gymnasiets fagrække med henblik på at sætte eleverne i stand til at kombinere flere fag og faglige meto-

der til at belyse komplekse problemstillinger. Den øgede fokus på faglig metode og tværfaglighed gør således samarbejde med et museum, hvor fag og faglighed udøves i praksis særdeles attraktivt for gymnasiet.

Forløbets opbygning

På denne baggrund planlagde vi et forløb med en vekslen mellem arbejde hjemme i klassen og besøg på museet. Forløbet begyndte på skolen med et kort introduktionsforløb, hvor eleverne arbejdede med temaerne: museets faglighed og funktion, og hvem bestemmer, hvad vi ser? Herefter fulgte et halvdagsbesøg på Moesgård under overskriften: Moesgård bag facaden. Målet var her at give eleverne mulighed for at møde en del af museets virkelighed, som kun de færreste af dem kendte til. Besøget omfattede en introduktion til museet og det antikvariske arbejde, besøg i museets arkiv, den naturvidenskabelige afdeling og konserveringen, alle steder med fremvisning af konkrete sager. Dagen afsluttedes med en introduktion til det etnografiske arbejdsområde, igen med fremvisning af konkrete genstande.

Efter denne øjenåbner til museets mange funktioner og fagligheder, blev de næste uger i undervisningen brugt på at tilegne sig baggrundsstof som forberedelse til næste museumsbesøg, hvor teamet var Moesgård Museums udstillinger. Eleverne blev her præsenteret for tankerne bag udstillingen Illerup Ådal - Fjendens Ansigt, som de havde arbejdet med på klassen. Herefter fik de til opgave i grupper at vurdere museets forskellige udstillinger kvalitativt og ved hjælp af digitalkamera dokumentere udstillingernes forskellige elementer, som de kunne henholdsvis lide/ikke lide.

Projektets sidste fase foregik på Aarhus Katedral-skole, hvor klassen modtog ni kasser med genstande fra Moesgård Museums etnografiske Unesco-samlinger. Slutproduktet var udstillingen "Et øjeblik i Afghanistan" med genstande udvalgt og udstillet af eleverne. En udstillingsreception i foråret 2009 blev således den festlige afslutning på projektet.

Læring på mange måder

Ud over det umiddelbare dannelsesmæssige aspekt, der er i mødet med museet, er der for gym-

nasiet store både faglige og pædagogiske gevinster ved at inddrage museet som læringsressource på lige fod med andet undervisningsstof. Den øgede fokus på forskellige læringsstile hos eleverne gør det oplagt at lade dem møde skolens fag i praksis. Mødet med den materielle kultur og hands-on aktiviteter som supplement til de skriftlige kilder fra undervisningen øger således mulighederne for at anvende forskellige læringsformer og derved øge læringspotentialet.

Vi oplevede, at det praktiske arbejde med genstande tydeligvis var motiverende og aktiverende for elever, som er mere tilbageholdende i den daglige undervisning. Blandt elevernes kommentarer i den efterfølgende evaluering kunne man bl.a. læse: "Det var spændende, og vi fik et godt indblik i, hvad der foregår på et museum"

”Positivt at vi fik indsigt i, hvilke mekanismer/ mennesker der arbejder på et museum”
”Det var sjovt at se, hvor meget der skulle til for at lave en udstilling”

Set fra et fagligt synspunkt var der enighed om, at det at komme bag kulisserne på et museum er en unik mulighed for få øget indsigt i, hvordan viden tilvejrbringes, bevares, fortolkes og formidles.

Samarbejdet mellem gymnasier og museer rummer således store potentialer med hensyn til at skabe en større helhedsforståelse hos eleverne. Det rummer samtidig store muligheder for tværfagligt samarbejde, et aspekt vores partnerskab vil arbejde videre med i det kommende år.

Rør med øjnene

- og med hænderne

Linda Nørgaard Andersen, Leder af Skoletjenesten, Arbejdermuseet

I det netop publicerede Fælles Mål II for historie fremhæves museer og oplevelsescentre, som en af fagets særlige aktiviteter. Denne kategorisering skyldes i høj grad disse institutioners rolle som et "uformelt læringsmiljø", altså et læringsmiljø som bl.a. giver mulighed for at arbejde med erkendelses- og formidlingsformer, som det formelle læringsmiljø – skolen – ikke umiddelbart har mulighed for i dagligdagen.

På mange museer og oplevelsescentre er pædagogiske metoder som dialog, historisk værkstedsarbejde, workshops, rollespil og hands-on-aktiviteter eksempler på disse særlige erkendelses- og formidlingsformer, som tilbydes skolerne via Skoletjenesten. Fælles for disse er, at de aktiverer forskellige sanser og læringsstile.

Siden Gentofte Kommunens stort anlagte SKUB-projekt fra 1998 har læringsstile optaget en stor del af debatten om folkeskolen. Læringsstile opererer med fire kategorier, auditive - lærer med ørene, visuelle - lærer med øjnene, taktile - lærer med hænderne og kinæstetiske - lærer med kroppen. Det betyder ikke, at eleverne kategoriseres, og dermed ikke kan have styrker inden for flere felter, eller at de ikke skal udfordres i erkendelsesformer,

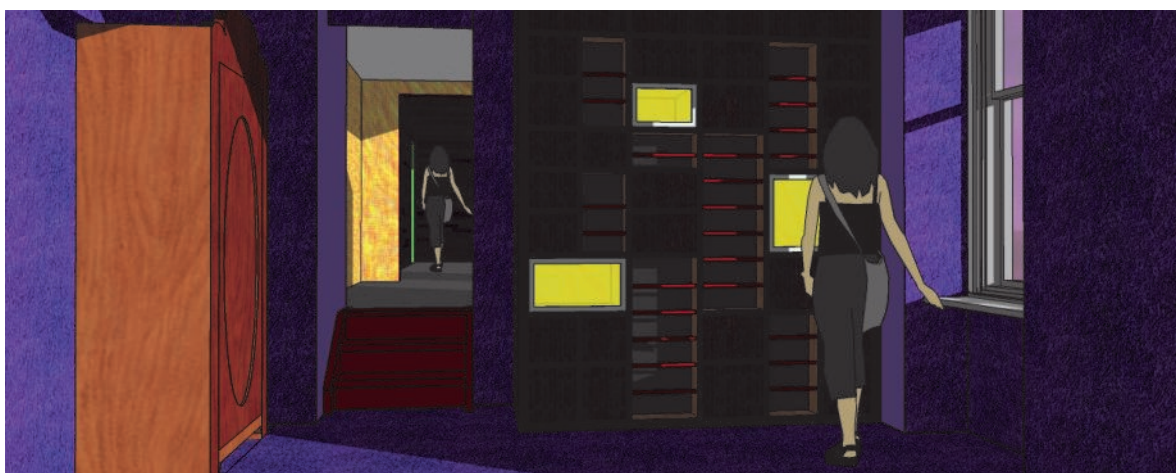
der ikke er deres foretrukne. Det betyder blot, at eleverne, i tilegnelsen af et nyt fagligt stof, vil kunne drage fordel af at få det præsenteret på forskellig vis.

Arbejdermuseet har siden 1. august 2008 sat fokus på implementeringen af elementer fra læringsstile i undervisningstilbud til folkeskolen med det formål, at præsentere eleverne for museets emneområde på flere forskellige måder. I første omgang valgte vi at fokusere på den undervisning, der foregik i museets faste udstillinger. Den formidlingsform, vi hidtil havde anvendt og profileret, var dialogen. Dialogen har mange styrker, særligt i forhold til at skabe refleksion hos den enkelte elev, åbne for en problemstilling og give eleverne mulighed for at sætte deres egne ord på det faglige indhold. Men dialog er også en formidlingsform, der kræver meget af eleverne både auditivt og verbalt. I en normal folkeskoleklasse er ca. 12 % af eleverne primært auditive, hvilket også afspejlede sig i dialogen i udstillingerne. Det var som regel de samme elever, der var verbalt aktive.

For at tilgodese de taktile, kinæstetiske og visuelle elever i højere grad har vi forsøgt at lægge små opgaver ind undervejs i udstillingen. Opgaver, der

Model af sansereol

For at imødekomme taktile og kinæstetiske elever har vi designet en "sansereol" med indbyggede ripper, hvor eleverne kan bevæge sig rundt mellem genstande der udstilles i montre og skuffer.

kræver, at eleverne er aktive på anden vis end verbalt. Det kan f.eks. være ved at stille dem en konkret opgave i et udstillingsrum, der kræver, at de bevæger sig rundt, sætter sig, åbner en kommode, diskuterer en problemstilling i mindre grupper etc. Samtidig har vi valgt at inddrage genstande fra studiesamlingen eller kopier undervejs i udstillingerne, hvor det er fagligt relevant. Når eleverne står med genstande i hænderne, er det vores oplevelse, at dialogen får en anden dimension. Den bliver meget konkret set fra elevernes side. Hvad er det, de står med i hænderne? Hvorfor ser genstanden netop sådan ud? Når de står med genstandene opstår der en anden motivation for at få indsigt i genstanden og dens historie, end hvis de blot har set den i en montre. Vores løbende evaluering med fokusklasser har vist, at der er en klar overvægt af elever, der har fæstnet sig ved den del af undervisningen, der knyttede sig til genstande. Den konkrete håndtering bidrager til en anden forståelse af genstanden.

At udvikle nye undervisningstilbud med tilknyttede aktiviteter, der kræver at eleverne er aktive og bruger både øjne, ører, hænder og kroppen, er et andet element vi har haft fokus på. Disse aktiviteter har f.eks. været at lege med tøndebånd, janter og pisketoppe i en baggård, fremstille lyseduge i hessian og filt ved at studere ”Flittige hænder” fra 1950’erne, at finde sovepladser i en rekonstrueret arbejderlejlighed ved at flytte om på møbler eller brug af identitets- og aktivitetskort på byvandring.

I disse forløb veksler vi mellem at opholde os i udstillingerne, i byrummet og i museets nyindrettede undervisningslokaler. I indretningen af undervisningslokalerne har det været vigtigt for os at fastholde den særlige atmosfære der kendetegner Arbejdermuseet. Elevernes oplevelse af en anden tid og et andet læringsmiljø har været vigtig at fastholde.

Undervisningslokalerne er indrettet i tæt samarbejde med scenograf Marianne Hartvig Nielsen. Lokalerne er indrettet, så de fungerer som rekonstruerede historiske kulisser til brug ved rollespil, arbejdspladser til historisk værkstedsarbejde og en decideret taktile pilfingerzone til indskolingens elever og på sigt børnehavebørn i forhold til de pædagogiske læreplaner.

Jul hos familien Hansen
Forløbet ”Jul hos familien Hansen” var det første forløb udviklet bevidst med henblik på læringsstile. Forløbet var inddelt i fire faser, hvor hver fase fokuserede på en læringsstil. Her er det den taktile læringsstil, der er i fokus.

Det sidste element, vi har fokuseret på, findes på museets hjemmeside. Et væsentligt kriterium for lærernes valg af undervisningstilbud er, at de kan sætte undervisningstilbuddet ind i en sammenhæng både i forhold til emnearbejde og årsplan. På hjemmesiden gør vi derfor meget ud af ”klæde lærerne på” til at kunne sætte undervisningstilbuddet ind i en kontekst. Til de enkelte forløb kan lærerne downloade materialer i form af publikationer, kilder, prøveoplæg, webressource, elevopgaver osv. I forhold til elevopgaverne har vi bestræbt os på at formulere opgaver, der lægger op til forskellige arbejdsformer og forskellige læringsstile. Dette kommer til udtryk i eksempelvis lydfiler, vende- og puslespil, interaktive kryds-ord, spil, elev-aviser etc.

Anvendelsen af elementer fra læringsstile har ikke været et mål i sig selv for os. Det faglige indhold og de faglige mål er udgangspunktet for udviklingen af undervisningen. Intentionen med implementeringen af elementerne har været at udvide vores pædagogiske grundlag.

Læringsstile har i den sammenhæng vist sig at være et af mange spændende redskaber, vi har kunnet bruge, der samtidig har understøttet vores viden om, at konstruktion af ny viden kræver aktiv inddragelse af eleverne og differentierede hensyn.

Museet som læringssted

- for skolebørn

Lisbet Mogensen, Mag.art., ph.d. stud. i kulturarvspædagogik, Ringkøbing-Skjern Museum

På Ringkøbing-Skjern Museum har man valgt at prioritere forskning i kulturarvspædagogik for skolebørn i form af et ph.d. projekt, der startede i januar i år. I de næste ca. 2 ½ år vil jeg derfor koncentrere min arbejdsindsats og forskning, om at finde veje der kan forene skolelærers og museers krav og ønsker omkring en optimal læringsituation.

Museet som udgangspunkt

Museer er et mødested i det offentlige rum. De er med til at give os en selvforståelse og definere vores nationale og regionale historie og identitet. Museet sætter vores tid i perspektiv, og der er mulighed for refleksion, læring, afslapning, underholdning og udvikling.

Museer har flere funktioner, men undervisning er en af de meget vigtige. Efter en ca. 200-årig lang ud-

viklings- og forandringsfase på det pædagogiske område, er vi i Danmark nu nået dertil, at vi på museerne som en naturlig, integreret del af museumsvirksomheden har skoletjenester med pædagogiske aktiviteter og mange varierede tilbud til skoleklasser. Hvad der ikke er så gennemført, er en formuleret undervisningspolitik med definerede teorier om læring.

På Ringkøbing-Skjern Museum og alle andre museer undervises skolebørnene efter lærernes ønsker og behov – og efter de tilbud museerne byder ud. Hvordan man lærer, og hvordan man skal forstå elevernes indlæring er blevet et af de rigtig store spørgsmål på museerne.

Hvis man spørger børn, der har besøgt et museum får man kommentarer, der kan variere fra: ”det var kedeligt” til: ”det var meget spændende”.

Men når museet tiltænkes og påtager sig rollen som skolens eksterne undervisningslokale, kan man ikke tillade sig at ignorere den første kommentar.

Hvordan skaber man et optimalt læringsmiljø?

En af de måder man kan gøre det på, er ved at give eleverne mulighed for at fordybe sig i et emne. Give dem tid nok. Lade dem blive engageret, som børn gør, når de glemmer alt omkring sig i en leg eller et spil. På den måde kommer de i en flow-tilstand. Når man oplever en flow situation, er man der, hvor de udfordringer man møder, er i balance med ens kompetencer. Flow skaber en fornemmelse af tidløshed, og det man beskæftiger sig med giver mening.

Flow-teorien er bl.a. beskrevet af Mihaly Csikszentmihalyi, der forsker indenfor motivationsteorier. I Danmark har Frans Ørsted Andersen arbejdet med flow teorier i forhold til skolen og analyseret, hvad der giver den optimale læringsituation med udgangspunkt i skolen:

Skolen skal være præget af høj faglighed. Klare mål, trivsel, pædagogisk refleksion, samarbejde og

være vant til pædagogisk udviklingsarbejde. Det er en fordel at være ”almindelig”.

Det man må stræbe efter at opnå hos eleverne er: Høj faglighed, alsidig personlig udvikling, trivsel, kritisk stillingtagen, gode arbejdsvaner, nysgerrighed, at forstå sig selv, positiv socialisering. At lære at samarbejde og at kommunikere, at lytte og begå sig socialt, at kende egne rødder, have tolerance overfor andre kulturer, religioner, race, osv. Børn skal udvikle kreativitet, divergent tænkning, innovation, tværfaglighed.

Disse definitioner kunne også opstilles som optimale mål for læring og evaluering på ”det gode museum”.

Samarbejde på mellem skole og museum

På Ringkøbing-Skjern Museum vil vi nu i samarbejde med Videbæk Skole prøve at arbejde med en ny undervisningsmetode kaldet: ”Entrepreneur-skabsskolen”. Metoden anvendes indtil nu kun af ganske få skoler i Danmark, og hidtil har der mig bekendt, ikke været skoler og museer, der har prøvet at samarbejde om metoden.

Af nogle af de kvaliteter jeg vil fremhæve ved metoden er:

- At der er tid nok. Tid til fordybelse og tid til refleksion.
- At børnene arbejder med det samme emne både på skolen og på museet.
- At der er kreativt og praktisk arbejde forbundet med projektet.
- At alle fag i princippet kan inddrages.
- At samarbejde og det sociale element er vigtig.
- At børnene bruger alle sider af sig selv.
- At der skal udarbejdes et færdigt produkt.
- At produktet skal præsenteres udenfor skolen.

Museet og dets genstande/ objekter er i denne sammenhæng selve emnet, som børnene skal arbejde med. På skolen kan opgaverne være vidt forskellige. Læreren kan udstikke rammen, men oftest skal eleverne i fællesskab gøre det. Entreprenørskabsskolen består af tre ligeværdige rum, også kaldet KIE-modellen.

- I det kreative læringsrum skabes og udveksles ideerne og alle ideer er lige gode. Her må eleverne kun være positive overfor hinandens ideer.
- I det innovative læringsrum diskuteres ideerne for og imod, derefter prioriteres og udvælges den bærende ide. Læreren bliver herefter konsulent på ideen.

- I det entreprenante læringsrum tager ideen form, den formuleres, kort, klart og præcist, ideen spredes og gennemføres fra A – Z.

I samarbejdet vil vi arbejde med de tre skoletrin. I indskolingen får børnene den opgave, at de skal skabe et formidlingsprodukt til børn, på deres egen alder, der besøger Ringkøbing Museum. Mellemintrinnet skal arbejde med et kunstprojekt med udgangspunkt i tekstiler fra forskellige af museets filialer. Udskolingen har som opgave at lave en film om Bork Vikingehavn til formidling blandt elever på deres egen alder.

Børnene lærer, at der er en nytteværdi i det, de laver i skolen, hvilket rigtig mange børn har svært ved at se. De er omkring alle aspekter og alle arbejdsfunktioner i en sag. De lærer at være kreative og være iværksættere.

I dette samarbejde får museet en ny rolle i forhold til skolen, hvor eleverne kommer til at bruge museet som en ressourcekilde. Museumsformidlerens rolle skal også omdefineres. I det hele taget vil dette anderledes læringsrum på museet blandt andet kræve, at museerne tilbyder undervisningsbeskrivelser, der dækker semesterundervisning og nytænkning indenfor tilbuddene til skolerne.

Evaluerings af forsøgene med entreprenørskab i samarbejde mellem skole og museum finder sted om ca. et år, og hvordan processen vil forløbe og udvikle sig bliver spændende at følge.

Læring på Brandts

- her er legen også vigtig

Lise Kapper, underviser og formidler, Brandts

En almindelig torsdag formiddag på Brandts. Selvom udstillingerne først åbner for publikum kl. 12, er der allerede liv i huset. I Billedværkstedet tager museumsformidler Birgitte Kjølner imod en gruppe med sytten 1. klasseelever, der skal besøge dette års sanseudstilling i Kunsthallen Brandts, "Der er nogen der har drømt af mit hus". Når eleverne først er blevet introduceret til og har udforsket det skæve hus, fanget et sted mellem drøm og virkelighed, skal de tilbage i værkstedet og bygge "sansehuse".

På 3. sal i Danmarks Mediemuseums tv-studie har en gruppe efterskoleelever allerede givet sig i kast med dagens nyhedsproduktion. Tv-producer Hans Lydiksen har introduceret eleverne til de nyhedskriterier, som pressen arbejder med, og de unge er i fuld gang med at finde dagens bedste historier blandt den kontinuerlige strøm af telegrammer fra Ritzaus Bureau. I Fotoværkstedet har jeg afsluttet et oplæg om portrætfotografi og er nu på vej til fotoudstillingerne med den anden halvdel af efterskoleeleverne. Her skal de bl.a. se portrætter fra Museet for Fotokunsts samling, inden de får et kamera i hånden og selv skal prøve kræfter med at skabe personlige portrætter af hinanden.

Alt-i-en-formidler

Ikke alle dage i Formidlingscentret på Brandts ser ud som netop denne dag i april. Andre dage er det kun en eller to af os, der har et undervisningsforløb. I Formidlingscentret har vi nemlig valgt at prioritere, at vi, der udvikler, også er dem, der afvikler forløbene. Med to fuldtidsansatte formidlere samt en deltidsansat underviser i tv-studiet betyder det, at vi i snit har 4-5 undervisningsforløb om ugen. Her får de besøgende klasser altså fordel af at have en faguddannet, rutineret formidler som underviser, der kan præsentere dem for nye perspektiver på kunsten og kulturen.

Samtidig er vi med hele vejen, da vi selv booker undervisningsforløb ind i vores kalender. Dermed

får vi den første kontakt med læreren og kan tilrettelægge forløbet efter dennes planlægning og elevernes alder, niveau og behov. Og ja, det tager vores tid, men vi synes, at det er meget vigtigt, at vi netop når hele vejen rundt og kommer i direkte kontakt med lærere og elever, så vi hele tiden kan udvikle og tilpasse vores undervisningsforløb i forhold til den respons, vi får fra de besøgende klasser.

Man kan nå meget på tre timer!

Vi har, siden Formidlingscentret åbnede i 2004, haft særlig fokus på undervisning og undervisere og arbejder med en undervisningsmetode udviklet af leder af Formidlingscentret, Leslie Ann Schmidt, der blandt andet er baseret på Flowbegrebet og Thomas Ziehes tanker om "god anderledeshed". Vi arbejder med at kombinere analyse og produktion i tre-timers forløb, hvor de besøgende klasser indledningsvis introduceres til en aktuell udstilling og/eller et særligt tema og de dertilhørende begreber og udtryksformer. Det sker i en dialogform, hvor elevernes erfaringer og synspunkter inddrages som væsentlige elementer. Dernæst skal eleverne selv arbejde praktisk med at producere et værk, en medieproduktion eller lign. med udgangspunkt i udstillingens udtryk, metode-

brug og tema. Afslutningsvis skal de fremlægge produktet for resten af klassen samt museumsformidleren, sætte ord på deres overvejelser og koble til de diskussioner, der fandt sted under oplægget.

Flow skabes via de tydelige rammer og konkrete mål, der er opstillet. Initiativet for eget arbejde ligger hos eleverne samtidig med at de oplever et realistisk forhold mellem udfordringer og færdigheder. Tre intense uforstyrrede timer i et kreativt miljø, der lægger op til mange løsninger på væsentlig spørgsmål besvaret med eleverne eget udtryk - man kan næppe finde bedre forudsætninger for flow!

Masser af udfordringer

Formidlingscentret på Brandts har tre forskellige institutioner, Kunsthallen Brandts, Museet for Fotokunst og Danmarks Mediemuseum at servicere, så vi arbejder med et bredt felt indenfor kunst- og kulturhistorien. Men fordi vi har mulighed for at arbejde tværfagligt med samtidskunst og mediehistorie, kan vi skabe nogle særlige undervisningstilbud som eks. forløbet "Reklamens Billeder", hvor reklamernes intertekstuelle referencer til kunsthistorien diskuteres, udover at vi selvfølgelig også

kan holde os indenfor bestemte temaer fra kunst- og kulturhistorien.

I det hele taget vil vi gerne præsentere eleverne for nye muligheder. Når vi arbejder med begrebet "god anderledeshed", handler det om, at vi gerne vil formidle viden fra en verden, som eleverne ikke færdes i til daglig. Vi tager udgangspunkt i udstillingerne og opfordrer eleverne til at eksperimentere med nye løsninger på de udfordringer, de bliver præsenteret for. Selvom de måske indledningsvis vil spørge: "hvad har det med mig at

gøre?", så skal de afslutningsvis gerne have fået ny viden og nye måder at arbejde med deres viden på. Med ca. 25 årlige udstillinger på Brandts har vi travlt i Formidlingscentret. Men vi nyder at blive udfordret og bringe udfordringer videre til eleverne, og vi arbejder hele tiden på at skabe et endnu bedre læringsmiljø, hvor der bliver genereret ny viden gennem leg og eksperimenter med plads til skæve løsninger.

Øksehug og ømme hænder

- Værkstedundervisning på Vikingskibsmuseet

Marie Louise Krogh-Nielsen, Leder af Skoletjenesten på Vikingskibsmuseet

Skoletjenesten på Vikingskibsmuseet er beriget med nogle tæt sammenhængende og intense rammer, hvor eleverne kan bevæge sig fra praksis til teori, fra de fortidige vrage til museets rekonstruerende vikingskibe og fra en detaljeforståelse til en begyndende samlet forståelse af de mange aspekter ved vikingetiden og ikke mindst vikingernes skibe.

På Vikingskibsmuseet har vi i en årrække arbejdet med en undervisningsform, hvor elevernes egne oplevelser, aktiviteter, refleksioner og erfaringer kommer til at stå i centrum. Værkstedundervisning har potentiale til at facilitere udfordrende og vidensproducerende læreprocesser, der sætter elevens for forståelse i forhold til en konkret aktivitet i en historisk kontekst.

Med økse i hånden

De nyslebne økser, der fordeles mellem eleverne på historisk værksted, bliver ofte modtaget med en blanding af nysgerrighed, vantro og alvor. I en halvcirkel af huggeblokke om Vikingskibsmuseets underviser står 12 elever med hver deres økse, som i de næste to timer vil være deres vigtigste redskab. Under instruktioner og vejledninger vil de forme et stykke nykløvet egetræ til en snelle - en vigtig støttepind, der understøtter vikingskibets bænke. Eleverne har allerede været ombord på et af museets rekonstruktioner og siddet ansigt til ansigt med den levendegjorte vikingetid. Der dufter af tjære, masten tårner sig op over én og masser af spørgsmål trænger sig på. Hele oplægget giver eleverne en konkret ramme om de detaljer, de nu selv skal tilbage i værkstedet og fordybe sig i. Værkstedet handler bl.a. om bådebygning, om egetræets egenskaber, om vikingernes byggeteknik og om at mestre en økse.

På værkstedet er eleverne medskabende i processen, mens der arbejdes koncentreret med materialet, redskaberne og teknikkerne. Det er et værksted, hvor der opstår ro og opmærksom, hvor der

gives plads til at spørge, lytte og fortælle. Det er sjældent, at der internt mellem eleverne tales om eftermiddagens fodboldtræning eller sidste afsnit af Hannah Montana. Tværtimod drejer samtalerne sig ofte om arbejdsprocessen; eksempelvis det svære i at arbejde med en økse, eller materialet der arbejdes med, eksempelvis egetræets særlige lugt af garvesyre.

Stimulerende omgivelser og materialer

I vores optik er læring at skabe positive, stimulerende, spændende og udfordrende oplevelser for eleverne. Vi arbejder med fortidige aspekter og forhold ud fra den viden, vi har om den givne periode, men ved at arbejde praktisk med materialer, redskaber og teknikker sætter vi vores viden i spil med eksperimenter og afprøvning. Uanset graden af indlevelse indebærer museets formidling en

underforstået distance til den fortidige virkelighed – også i skoletjenestens værkstedsundervisning. Værkstedsundervisningen fordrer en samlende ide med aktiviteterne og en grundig planlægning, hvor eleverne skal have veldefinerede opgaver. Helt afgørende for, hvor vej- eller vildledende et udbytte børnene får af en værkstedsundervisning, er det, at aktiviteterne samordnes med den direkte information om fortiden, som museerne har i deres samlinger. Mange museer har rammerne til at lave en inspirerende værkstedsundervisning i form af autentiske genstande, rekonstruerede redskaber og kontekstualiseret læringsmiljø. Der skabes en kontekst, som kan åbne for indlevelse og som i høj grad også har en emotionel ladning, der er meget vigtig at være opmærksom på og udnytte i planlægningen af undervisningen på museerne.

Værkstedsundervisningens udfordringer

Skoletjenestens erfaringer med værkstedsbaseret undervisning er, at den til en vis grad giver mulighed for at undervisningsdifferentiere, således at eleverne kan motiveres til at lære på et individuelt, udfordrende niveau og stadig være en del af en gruppe. Den indeholder netop den vanskelige balance mellem teori og praksis, der overordnet ikke handler om at finde eller fremme én bestemt metode eller ét bestemt synspunkt på undervisning, men i stedet om at forsøge at skabe og etablere inspirerende læringsmiljøer. Ofte har værkstedsaktiviteten en indre logisk struktur, hvor den forudgående viden eller proces er tilstrækkelig til, at næste element kan udledes eller føjes naturligt til. Værkstedsundervisningens omgivelser og elevernes aktivitet rummer vigtige kvaliteter, men det kan ikke stå alene og fjerner ikke behovet for en instruerende undervisning samt en kritisk vurdering af aktiviteterne læringsmæssige værdi. På denne måde undgås det, at værkstedsundervisningen reduceres til beskæftigelsesterapi og en nem mulighed for at variere indholdet i undervisningsforløb. Når behovet for at nå ud over den umiddelbare oplevelse opstår, er kravet om at være autentisk og have en klar hensigt central.

Det giver en reflekteret praksis jævnligt at stille sig det kritiske spørgsmål ”Hvad lærer eleverne egentlig af det her?” Faren for at tolke relevanskriteriet for snævert i forhold til en fagfaglighed er nærliggende, men den læringsmæssige relevans

kan også være kompetencer som styrker samarbejde, elevernes tro på egne evner og arbejdsglæden. Selv om det i faglig forstand ikke giver det store udbytte, er det opnået i et særligt fællesskab, som blev etableret i relation til værkstedsundervisningen på Vikingeskibsmuseet.

Værkstedsundervisningens særlige profil

Der findes ikke en egentlig definition på værkstedsundervisning, selvom den i årevis har været praktiseret på museerne med varierende form og indhold. Værkstedsundervisningen - ikke kun i form af historiske værksteder i et rekonstrueret miljø - på museerne står som et perfekt supplement til skolernes historieundervisning, da eleverne på museerne bør møde praktiserende fagpersoner, der leverer velbegrundede aktiviteter. Det pædagogisk afgørende for værkstedsundervisningen er, at eleverne arbejder eksperimenterende og funktionelt med et konkret produkt som en integreret del af værkstedsprocessen. En proces, hvor begge parter, altså både underviser og elev er aktivt praktiserende. Hvor aktiviteterne kan fungere som ”historieoplukkere” og motivere eleverne til at forholde sig aktivt og nysgerrigt til historien. Eleverne får mere med hjem end blot den lille ting, som de har skabt.

Kvalitetssikring af undervisningen

- en hårfin balance

Mikkel Broe, Frederikke Krabek og Katja Vinding Petersen, Skoletjenesten, Zoologisk Have

Undervisningen i uformelle læringsrum varetages ofte af personer uden en formel pædagogisk baggrund. Det kan der både være fordele og ulemper ved. Følgende indeholder nogle af de overvejelser Skoletjenesten i Zoologisk Have har gjort sig for at sikre at undervisningen opfylder de satte mål uden at personligt præg, glæde og fleksibilitet tabes i forløbet.

Evolutionundervisning på biologiniveau i folkeskolen. Nye virkemidler i en anderledes ramme (foto: Ulla Didriksen)

En kulturinstitution

Når børn og unge besøger skoletjenester på landets kulturinstitutioner udfylder de ideelt set den samme rolle som de har i deres vante læringsrum, nemlig at lære og tilegne sig stof og indtryk i samspil med en underviser.

Ikke desto mindre er flere af undervisningens rammer ændret, og oplevelsen kommer for mange til at fremstå som en kort og intens oplevelse, - forhåbentlig som en inspirerende og motiverende øjenåbner.

Underviseren

På kulturinstitutionen er alt nyt og fremmed. Elevernes vante lærer, der normalt spiller den ledende rolle, er forvandlet til en mere passiv beskuer, ofte uden indflydelse på hvad der skal og kan ske. Underviseren er ukendt og rummet er nyt. Virkemidlerne er anderledes.

Også underviserens baggrund er anderledes. Typisk er underviseren en studerende som er i gang med et uddannelsesforløb og hvis faglige baggrund spejler stedets identitet. Et eksempel kan være den biologi – eller lærerstuderende, der underviser i ZooSkoletjenesten. Eller den kunsthistoriestuderende der underviser på Statens Museum for Kunst. Ansvar for udvikling, kvalitetssikring og drift af stedets undervisning varetages ofte af et team eller en afdeling med fagfaglig og pædagogisk baggrund.

Redskab til kvalitetssikring

I Zooskoletjenesten understøtter undervisningstilbuddene den formelle skoleverden, deres mål og læreplaner. Derfor kræves der både pædagogisk indsigt og stor faglighed hos underviserne, hvis de skal kunne tilrettelægge og udføre vedkommende undervisning for elever på forskellige klassetrin med forskellig baggrund. Det er altså væsentligt at underviserne besidder kompetencer som understøtter institutionens pædagogiske målsætninger og visioner.

I Zoologisk Have brænder de studerende for naturvidenskab og besidder en stor biologisk viden, men mangler typisk en indsigt i grundlæggende pædagogiske principper og de formelle læringsinstitutioners faglige mål. Eksempelvis stiller oplægget ”Klassifikation og Evolution” (et tilbud til 7-9 klasse i Zoologisk Have), en række konkrete krav til udbyttet, hvis det skal leve op til beskrivelserne i folkeskolens Fælles Mål.

I de seneste år har Zoologisk Haves Skoletjeneste arbejdet målrettet på kvalitetssikring af undervisningen. I den proces har vi blandt andet udviklet vejledninger som foreslår, hvordan man som underviser kan planlægge sin undervisning så man når de konkrete mål og pejlemærker, der er defineret. Udviklingsarbejdet har medført en række overvejelser.

Undervisningsvejledninger

I Zoologisk Have mener vi at mødet med en underviser, som selv er i et uddannelsesforløb og derved en del af et aktiv studiemiljø, er inspirerende for eleverne. På den måde er det muligt at få skabt identifikationsmarkører, der kan påvirke et senere studievalg. Samtidig er studenterundervisere ofte i gang med projekter, der kan refereres til i undervisningen og som kan virke som motivationsfaktorer. Desuden er det en direkte forbindelse til, hvad der rør sig inden for fagområdet. Dette kan ikke nødvendigvis inddrages i undervisning, som er tilrettelagt efter en detaljeret vejledning. I den erkendelse gør vi i Zoologisk Have meget ud af at definere vores vejledninger som forslag til hvordan undervisningssituationen kan gribes an, og ikke hvordan den skal udføres.

I Zoo bruges Undervisningsvejledninger som et kvalitetssikrende styringsværktøj. De skal sikre, at de væsentlige faglige områder bliver berørt, uanset om det er den ene eller anden underviser der har oplægget. Vi har erfaret at vejledningerne er tryghedsskabende for underviserne. På en nem og hurtig måde kan undervisningen planlægges.

En god undervisningsvejledning skal give underviserne de nødvendige redskaber til at navigere blandt mange forskellige undervisningssituationer, og bør ikke diktere at undervisningen kun kan udføres på en måde. Undervisningen skal altid kunne tilpasses elevernes faglighed. Flexibilitet er et nøgleord

Følestation

Illustration 1 er et eksempel på en skabelon til en intern uv-vejledning fra Zooskoletjenesten. Den er opdelt i en række punkter, så både pædagogiske og faglige pointer belyses. I vejledningen skematiseres korte og langsigtede mål for undervisningsoplægget, forslag til hvilke dyr og materialer som kan inddrages samt en idé eller et forslag til undervisningens forløb.

Zoopædagogik

Zoologisk Have har gennem 30 år lavet anderledes undervisning for skoleklasser med levende dyr som et gennemgående virkemiddel. Sidste år sammenfattede vi erfaringerne i bogen Zoopædagogik, som henvender sig til stedets egne undervisere såvel som undervisere ved andre kulturinstitutioner og læreanstalter. Formålet med udgivelsen har været at dokumentere, hvordan undervisning i Zooskoletjenesten tilrettelægges samt at definere det pædagogiske grundsyn der dirigerer stedets undervisningspraksis.

I første omgang var vores motivation for arbejdet med bogen et ønske om at skabe viden og sikkerhed omkring grundlæggende pædagogisk praksis hos vores egne undervisere. I vores undervisningsvejledninger refererer vi til Zoopædagogikken med henvisning til konkrete relevante afsnit. Vi har erfaret at bogens pointer nemmere implementeres i praksis, når de kan kobles direkte til en konkret undervisningssituation

Undervisningsvejledning (undervisningsvejledning til intern brug)

Hjemmesidetekst	Beskrivelse af det konkrete oplæg fra Zoo's hjemmeside.
Målgruppe	Henvender oplægget sig til Natur/teknik, Biologi (folkeskole) eller biologi (gymnasiet).
Varighed	45 min. / 90 min.
Zoopædagogik	Henvisninger til oplæggets pædagogiske aspekter, f.eks. illustreret ved cases fra bogen "Zoopædagogik"
Den røde tråd	Kort beskrivelse af oplæggets opbygning, f.eks. en introduktion, håndtering af dyr og effekter, afsluttende forløb ude i zoologisk have.
Materialer	Hvilke dyr og effekter kan inddrages.
Konkrete mål	3-4 konkrete mål som eleverne tager med fra undervisningen.
Langsigtede mål	Beskrivelse af hvordan de konkrete mål for oplægget perspektiveres i forhold til læreplaner og generel biologisk forståelse.
Forslag til forløb	Beskrivelse af hvordan oplægget kan laves fra start til slut, f.eks. hvordan sammensættes en god introduktion til det konkrete emne, hvordan inddrages de levende dyr i oplægget, hvordan kan eleverne sættes til at arbejde med forskellige problemløsninger.

MiD's sensommerudflugt

- til Brede Værk og Frilandsmuseet

MiD's sensommer udflugt gik i år til Brede Værk og Frilandsmuseet, hvor vi fik et fint indblik i nyskabende og eksperimenterende anvendelse af digitale formidlingsformer. På Brede Værk bliver en gammel klædefabrik vakt til live af virtuelle fabriksarbejdere. Med en AktivBillet kan du selv vælge, hvem du vil følge igennem en dag på fabrikken for 60-70 år siden. Det var dog især fabrikkens samlebånd, der gjorde stor lykke.

Frilandsmuseets virtuelle rollespil Mulighederne Land er baseret på mobilteknologi og GPS, og et par timer bevægede vi os rundt i museets landskaber, ledt rundt via mobiltelefoner.

Årets generalforsamling 2010

Foreningen af Museumsformidlere i Danmark

8. februar 2010

Kunsthallen Brandts i Odense

Efter sidste års store succes har vi igen i år valgt at kombinere generalforsamlingen i MiD med et spændende og lærerigt foredrag. Vi åbner også muligheden for at diskutere relevante museumsfaglige emner blandt andet i dagens afsluttende Videnskabscafé.

Dagens program:

Kl. 10.00: Foredrag ved Svend Erik Schmidt: "En af de ting, alle vi mennesker har til fælles, er, at vi er så forskellige - om læringsstile og formidling"

På humoristisk vis introducerer Svend Erik Schmidt, læringsstilekspert og manden bag TV 2-serierne "Plan b" og "Skolen - verdensklasse på 100 dage" ideen om læringsstile.

Det forholder sig nemlig sådan, at den måde vi selv foretrækker at tilegne os nyt og svært stof på, også er den måde vi formidler nyt og svært tilgængeligt stof på.

Undervejs i foredraget vil du kunne kende dig selv, din bedre halvdel, dine børn og ikke mindst kollegaerne.

Al stof kan i princippet formidles på 4 forskellige måder. Foredraget anskueliggør hvordan.

Kl. 11.00: Generalforsamling

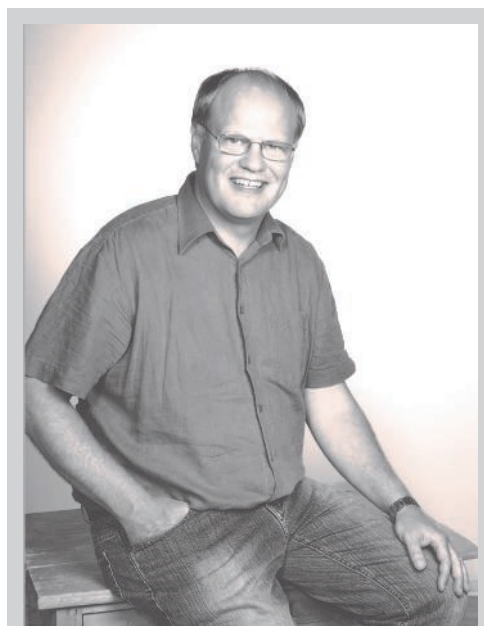
Kl. 12.00: frokost

Kl. 13.00: Videnskabscafé med deltagere fra kultur, natur og kunsthistoriske museer.

Læs mere om videnskabscafeen på www.vcaf.dk

Det er gratis at deltage i arrangementet.

Tilmelding til dagen sker hos Birgit Pedersen på bp@aros.dk. senest **onsdag den 3. januar 2010**.

Svend Erik Schmidt

Manden bag TV2-serien: "SKOLEN - verdensklasse på 100 dage" - et projekt, der løftede Gauerlund Skole ved Vejle op i blandt de bedste skoler i Danmark og som sætter en ny standard for skoleudvikling i Danmark.

GENERALFORSAMLING 2010

8. februar 2010

Kunsthallen Brandts, Odense.

Hermed indkaldelse til generalforsamling i Foreningen Museumsformidlere i Danmark 8. februar 2010, Kunsthallen Brandts, Odense.

Dagsorden:

1. Valg af dirigent og referent
2. Bestyrelsens beretning
3. Regnskab til godkendelse
4. Fastsættelse af kontingent
5. Indkomne forslag
6. Valg af bestyrelsesmedlemmer
7. Eventuelt

Forslag skal være formanden Carina Serritzlew i hænde senest den 3. januar og kan sendes til:
case@museumsalling.dk

GENERALFORSAMLINGEN ER VEJEN TIL AT BLIVE HØRT I DIN FORENING!

Efteruddannelsesstilbud

ODM—Organisationen Danske Museer, arrangerer hvert år mange spændende efteruddannelseskurser for museumsansatte, bl.a. formidlere. Vi har plukket lidt i deres kursustilbud på hjemmeside og servere her hvad vi syntes kunne være relevant for formidlere. Du kan finde flere oplysninger på foreningens hjemmeside: www.dkmuseer.dk. Prisen på en række af kurserne er sænket her i efteråret—så gå ind og tjek prisen og se om du har råd til at lade være med at tage på kursus.

ODM har udgivet et nyt kursuskatalog for efteråret 2009, der indeholder flere nye tilbud indenfor formidlingsområdet, bl.a. en museumsunderviseruddannelse, kurser i og om brug af digitale medier, tema om brugerdriven innovation, anvendelse af spil, museums "hot spots" og om at have god kontakt til pressen. Blandt de andre tilbud kan nævnes museumslederuddannelsen og kurser om sponsorarbejde, den obligatoriske arbejdsmiljøuddannelse, tilpasset museumsområdet, og kursus i Museumslovens kapitel 8-arbejde, derudover tilbydes kursus i projektledelse samt Regin-kurser for både kunst- og kulturhistoriske museer.

"Brug brugerne" -kursus i brugerdriven innovation

29.-30. oktober, 9.-10. november og 7. december

"Kampen om sponsorkronerne"

21. oktober og 18. november

Projektledelse

22.-23. oktober 2009

Hot Spot! – seminar om museale samtidsstunts

2. november 2009.

Den digitale udfordring

16.-17. november 2009 og 18.-19. januar 2010

Formidling på spil

26.-27. november 2009

Opslagstavlen

Tilbud til medlemmer og andre interesserede

Tag med MiD til HEART.

15. april 2010

Herning har fået et nyt fantastisk museum. Det nye kunstmuseum hedder HEART Herning Museum of Contemporary Art og åbnede for publikum 09.09.09. Museet er tegnet af den amerikanske arkitekt Steven Holl, der bl.a. har modtaget Alvor Aalto medaljen.

HEART har to institutioner in residence: Ensemble MidtVest og Socle du Monde. Ensemblet er Danmarks bedste kammermusik ensemble og Socle du Monde er en biennale, som bygger på samarbejdet mellem kunstnere og erhvervsliv. Dette bofællesskab giver HEART mulighed for at skabe et enestående program, hvor publikum ud over den tilbagevendende biennale vil få mulighed for at opleve en række samarbejder på tværs af kunstarterne.

Lad os tage på en spændende fælles studietur til HEART.

Vi mødes udenfor HEART kl. 10.00
torsdag den 15.04.2010.

Arrangør: MiD v/ Birgit Pedersen.
Tilmelding bp@aros.dk senest 1. april 2010.

Arrangementet er gratis. Transport og forplejning står man selv for.

Bliv medlem af MiD

MiD -

- er foreningen for museumsformidlere i Danmark og for andre, som interesserer sig for at formidle kunst, kultur og natur.
- prioriterer fagligheden i formidlingen og sætter fokus på faget.
- ønsker at styrke det tværfaglige samarbejde.
- styrker det kollegiale potentiale.
- arbejder for at opkvalificere formidling gennem styrkelse af såvel nationale som internationale samarbejder.

Et årligt medlemskab koster 250 kr. og du får muligheden for at netværke på formidlingsfagligt niveau.

Meld dig ind i foreningen på: kasserermid@gmail.com

Tilmed dig: "Museumsformidlere i Danmark" på Facebook!

www.museumsformidlere.dk